

ҳаракат қилишларига оид нормани Оила кодексига киритиш мақсадга мувофиқ. Шунингдек, оилавий муносабатлардан келиб чиқадиган ҳуқуқларни суиистеъмом қилишга йўл қўйилмаслиги, суиистеъмомлик билан ҳаракат қилинган суд томонидан бундай ҳуқуқлар ҳимоя этилмаслигига оид қоида ҳам белгиланиши зарур.

9. Ўзбекистон Республикасининг “Медиация тўғрисида”ги Қонуни оилавий муносабатларга ҳам татбиқ этилиши мустаҳкамланган бўлса-да, Оила кодексига эр-хотин ўртасида юзага келган низони медиатор воситасида ҳал қилиш механизми мавжуд эмас. Эр-хотин судга никоҳдан ажратиш ҳақида даъво ариза билан мурожаат қилганда, суд агар томонларга ярашиш учун муҳлат берса, у ҳолда эр-хотинни медиаторга мажбурий юбориши зарур. Ушбу қоида Оила кодексига ўз ифодасини топиши зарур, чунки медиатор маҳалла ҳузуридаги яраштирув комиссиясидан фарқли равишда эр-хотин ўртасида юзага келган ҳолатга малакали ҳуқуқий баҳо беради ва улар ўртасидаги низони ҳал қилишга амалий ёрдам беради.

Глобализация, фан-техника ва технологиялар шиддат билан ривожланиб бораётган ҳозирги даврда қонуний никоҳ асосидаги оилани сақлаб қолиш ҳаммамизнинг ва ҳар биримизнинг вазифамиздир. Ҳа, бу оилаларда бўладигани каби меники ёки сеники сингари сансолар бўладиган шунчаки маиший масала эмас, бу том маънодаги жамият ва давлатнинг эртаси учун, авлодлар давомийлиги учун фавқуллодда муҳим ҳодисадир. Оила фақат адабий жараёнда – адибларнинг ёзиқларида, мусаввирнинг полотносида, киноактёрларнинг экран ва сахнадаги ролларида эмас, балки амалда муқаддас ва дахлсиз бўлиши шарт. Ҳа, Ўзбекистонимиз учун оила муқаддас бўлиб қолаверади. Бошқача бўлиши мумкин ҳам эмас.

Адабиётлар.

1. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил қатъий тартиб интизом ва шахсий жавобгарлик ҳар бир раҳбар фаолиятини кундалик қондаси бўлиши керак Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истикболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи //Халқ сўзи газетаси 2017 йил 16 январ №11.
2. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Тошкент, “Ўзбекистон”, 2016.
3. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олийжаноб ҳалқимиз билан бирга курашамиз. Тошкент, “Ўзбекистон”, 2017.

Баротова Дилафрўз Шарифовна,
Бухоро давлат университети, психология кафедраси
доценти

Аъзамова Маҳлиё Абдурахимовна,
Бухоро давлат университети Психология мутахассислиги
2-босқич магистранти

МАҲАЛЛАДА ПСИХОЛОГИК ХИЗМАТ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИНING ЭМПИРИК АСОСЛАРИ

Аннотация: Ушбу мақолада маҳаллада психологик хизмат ташкил этилишининг эмпирик асослари, тартиби, тузилиши ҳақида сўз боради.

Калит сўзлар: психологик хизмат, муаммоли шахслар, шахслараро муносабат, амалиётчи психолог.

Аннотация: В данной статье мы поговорим об эмпирических основах, порядке, структуре организации психологической службы в микрорайоне.

Ключевые слова: психологическая служба, проблемная личность, межличностное отношение, практикующий психолог.

Annotation: In this article we will talk about the empirical basis, order, structure of the organization of psychological services in the neighborhood.

Key words: psychological service, problematic personality, interpersonal attitude,

practitioner psychologist.

Мавзунинг долзарблиги: Бугунги кунда психологик хизмат кўрсатиш амалиёти барча давлатларда турлича кўринишларда амалга оширилмоқда. Айнан маҳалла ҳаёти билан боғлиқ психологик тадбирларнинг олиб борилиши ушбу тизимда ўзига хос ижтимоий омилларнинг яққол намоён этилишини таъминлашга хизмат қилади. Зеро, маҳалла тизими ва бу тизимга ҳукумат томонидан юксак эътиборнинг қаратилиши фақатгина бизнинг мамлакатимизда ва бизнинг минг йиллик кадриятларимизга хос ва мосдир. Айни пайтда, маҳаллалар қадим-қадимдан эзгулик бешиги, тарбия ўчоғи бўлган, миллий урф-одат анъаналар шаклланган маскан ҳисобланган. У одамлар ўртасида ўзаро меҳр-оқибат, бағрикенглик ва ҳамжихатлик қарор топишида муҳим аҳамият касб этиб келган. Қолаверса, бугунги кунда ҳам биздаги маҳаллалар мамлакатимизда давлат бошқарувининг бирламчи бўғини, асосий устуни сифатида эътироф этилмоқда.

Мамлакатимиз Президенти томонидан ёшларга алоҳида эътибор қаратилиши Ўзбекистондаги муайян ижтимоий-иқтисодий тараққиётни таъминлашда муҳим аҳамият касб этади. Албатта, бугунги кунда ўсиб келаётган ҳар бир ёшнинг ўзига хос психологик имкониятларини тўғри талқин қилиш ва шу асосда уни ҳаётга, турли хил ижтимоий вазифаларни бажаришга йўналтириш барча соҳалар каби психологиянинг ҳам асосий вазифаларидан бири ҳисобланади. Чунки, қишлоқ ва шаҳарлардаги уюлмаган ёшлар контингенти жуда кўпчиликни ташкил этади. Қолаверса, ҳар бир ёш ўспириннинг ўзига хос табиати, маънавияти, қизиқишлари ва ўзига хос дунёқарашлари мавжудки, ушбу хусусиятлар асосида ўспиринлар ҳаётини ҳар жиҳатдан тўғри ва мазмунли тарзда шакллантириш мумкин бўлади. Албатта, ушбу ишни амалга ошириш учун эса шу ҳудудда истиқомат қилувчи маҳалла фаоллари, маҳалла профилактика нозирлари, таълим муассасаси раҳбарлари ҳамда барча оналар биргаликда ҳаракат қилишлари зарур бўлади.

Бугунги кунда уюлмаган ёшлар гуруҳи ва унга ижобий таъсир этиш масаласи барча ижтимоий муассасалар олдида турган долзарб масала эканлиги тобора сезилмоқда. Зеро, ҳаётнинг ўзи мураккаблашиб бораётган бир вақтда ҳар бир шахсга, айниқса ёшларга таъсир этувчи кучлар ҳам тобора кучайиб бормоқда. Шунинг учун уюлмаган ёшлар гуруҳини ўрганиш ва унга психологик таъсир этиш механизмларини тадқиқ қилиш учун амалиётчи психологларга тегишли даражадаги билим ва кўникмалар шаклланган бўлиши шарт. Бу ҳақида амалиётчи психологлар қуйидаги илмий маълумотларни билиши ва тўғри талқин қилиши талаб этилади.

Маҳаллада психологик хизмат амалиётини ташкил этиш учун қуйидаги йўналишларга алоҳида эътибор қаратиш зарур:

1. Маҳаллада истиқомат қилувчи ҳар бир шахснинг ўзига хос психологик хусусиятларини ўрганиш асосида шахс харитасини тузиш.

2. Маҳаллада шахслараро муносабатлар тизимига баҳо бериш (маҳалла фаоллари ва маҳаллада яшовчилар ўртасида).

3. Маҳаллада муаммоли оилалар ва муаммоли шахсларни ўрганиш асосида ушбу муаммонинг психологик ечимларини излаш ва бартараф этиш.

4. Маҳалла, мактаб, оила ва профилактика нозирлари ҳамкорлигини самарали тарзда ташкил этишнинг психологик таъсир мезонларини ишлаб чиқиш ва уни амалиётда қўллаш.

5. Маҳаллада уч авлод учрашувини ташкил этиш асосида ёшларга психологик таъсир этиш доирасини кенгайтириш.

6. Маҳалладаги кадриятларни ўрганиш ва шу кадриятларнинг таъсирчанлигига таяниб шахслардаги у ёки бу муаммоларни бартараф этиш.

7. Маҳалладаги жиноятларнинг содир этилиши ва суицид ҳолатларига олиб келувчи омилларни муайян ижтимоий психологик тамойиллар асосида таҳлил қилиш. Ушбу ҳолатга мойиллиги бор ҳар бир шахс билан индивидуал шуғулланиш.

8. Маҳаллада ногиронлиги мавжуд шахсларга алоҳида психологик ёндашув йўллари кўрсатиш.

9. Маҳалладаги маънавий-иқтисодий ва мафкуравий жиҳатдан муаммоси бор шахслар билан тизимли ишларнинг ташкил қилинишига кўмаклашиш.

Демак, маҳаллаларда ташкил этилган психологик хизмат тизимининг муваффақияти амалиётчи психологларнинг проффесионал маҳоратига кўп жиҳатдан боғлиқ бўлади.

Бинобарин, профессионал психолог ҳеч қачон у ёки бу ишни қилиш учун тўғридан-тўғри, аниқ маслаҳат, кўрсатмалар бермайди. У руҳий хасталиклар учун таблеткалар ёзиб берадиган доктор ҳам эмас, кишиларни барча бахтсизликлардан қутулишининг магия формуласини айтиб берадиган фолбин ҳам эмас. Унинг мақсади – шахсга ўзини англаши учун шароит яратиб беришдан иборат. У мижозга, ҳиссий стрессларни бартараф этишига, ўзининг ва яқинлари ҳатти-ҳаракатлари ва ҳулқининг яширин мотивларини тушунишга, энг муҳими – ўз муаммоларини, ўзи мустақил ҳал қила олиш қобилиятини тиклашга ёрдам беради. Шуниси аёнки, ҳар бир одам ўзининг шахсий ҳаётини, фақат ўзигина ўзгартира олиши мумкин. Чунки, бу муаммо уни ўзининг муаммоси, унинг ечими ҳам аввало унинг ўзига боғлиқ. Бирок, шахс шу муаммосини англаб етмаслиги ёки умуман англамаслиги ҳам мумкин. Профессионал психолог эса, ўзининг компетентлиги, энг муҳими мижоз билан ишлашда фойдаланадиган, тақлиф этилган каби психодиагностик воситалар ёрдамида респондентнинг ҳар бирига индивидуал ёндошиб, бошқачасига айтганда унинг қаршисига “кўзгу кўйиб”, ўз хато-

камчиликларини англашига ёрдам беради ҳолос.

“Содир бўлаётган оилавий зиддият ва фожиаларнинг олдини олишда маҳаллаларда психолог хизматининг ташкил этилиши самарали таъсир этади, деб ўйлайсизми?” – саволига олинган жавоблар ҳақида маълумот (n=246)

Жадвал № 1.

Ҳудудлари	“Ҳа”	“Йўқ”	Жами n=
Бухоро шаҳри	43	5	48
Гиждувон тумани	48	3	51
Вобкент тумани	70	5	75
Жами n=	161	13	174

Мазкур жавоблар изоҳи шуни тасдиқлайдики, демак, маҳалла тизими шахс руҳияти билан боғлиқ кенг кўламли муаммолар мажмуасини ўз ичига олганлиги боис бугунги кунда маҳаллада яшовчи аҳолининг турли гуруҳларига психологик хизмат кўрсатилиши шарт ва зарур экан юқоридаги назарий таҳлилларга асосланиб мазкур муаммо ечимлари бўйича кўйидагиларни алоҳида таъкидлаш жоиз.

Демак, юқоридаги ижтимоий-психологик талаблар асосида маҳаллаларда психологик

хизматнинг ташкил этилиши аҳолининг турли гуруҳларида психологик билимларни янада кўпроқ тарғиб қилинишида муҳим аҳамият касб этади.

Адабиётлар:

1. Баротов Ш.Р. Социально-психологические и научно-практические основы создания психологической службы в Узбекистане. Автореф. Дисс. докт. психол.наук. Т., 1988. - 37 с.
2. Баротов Ш.Р. Таълимда психологик хизмат асослари. Монография. Тошкент, 1999. 96 б.
3. Баратова Д.Ш. Маҳаллада психологик хизмат назарияси ва амалиёти. //Монография. "Дурдона". – Бухоро. – 2020. – 210 б.
4. Майерс Д. Психология / Д. Майерс: пер. с англ. И.А. Карпиков, В.А. Старовойтова. – 2 -е изд. – Мн.: Попурри, 2006.- 488с.

Файзуллаев Алишер Асадович,

Бухоро давлат университети Психология мутахассислиги 2-босқич магистранти

СПОРТЧИЛАРНИНГ ИНДИВИДУАЛ ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИНИ ЎРГАНИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ

Аннотация: Ушбу мақолада спортчиларнинг индивидуал психологик хусусиятларини ўрганишнинг ўзига хос жиҳатлари ҳақида сўз боради.

Калит сўзлар: индивидуал, спортчилардаги муаммолар, спортчиларга психологик хизмат кўрсатиш, спортчилар орасидаги ўзаро муносабат.

Аннотация: В статье рассматриваются конкретные аспекты изучения индивидуально-психологических особенностей спортсменов.

Ключевые слова: личность, проблемы у спортсменов, психологическое обслуживание спортсменов, взаимодействие между спортсменами.

Abstract: This article discusses specific aspects of the study of individual psychological characteristics of athletes.

Key words: individual, problems in athletes, psychological services to athletes, interactions between athletes.

Биз спортчиларнинг эришаётган ютуқларини ўрганиб, таҳлил этиш, маълум даражада уларнинг келажакда нималарга қодир ёки қодир эмаслиги ҳақида тасаввурга эга бўламиз. Аммо спортчи руҳий оламининг ақлий, ахлоқий, маънавий имкониятлари тўғрисида олдиндан бирор башорат қилиш қийин.

Америка Қўшма Штатларининг Айдахо университетида ўтказилган социологик сўроқларда иштирок этишган йигит - қизларнинг аксарияти спортчилар билан турмуш қурмасликларини билдиришди. Бунинг сабабларини ўрганишга бел боғлаган университет социологи доктор Кейлин Хейснинг фикрига қараганда сўровда иштирок этган қизларнинг 80 фоизи: «Спортчилар билан дўстлашиш мумкин, лекин турмуш қуриб бўлмайди, чунки улар хушчакчак, жисмонан бақувват бўлсаларда, кўпинча, кўполликлари ва ўзларини ҳаммадан юқори қўйишлари билан ажралиб туришади» - деган фикрни билдирадilar. Спортчиларда иродалик, ғалабага интилувчанлик, эпчиллик, ўзини тута билишлик, чидамлик каби сифатларнинг шаклланишида спорт машғулотларининг аҳамияти катта. Шу маънода спортчига хос характер, хислатлар спорт фаолиятида аста – секин вужудга кела бориб, кейинчалик бу хислатлар унинг доимий характерига айланади. Масалан, иродавий сифатлари яхши такомиллашган спортчилар мусобақаларда юқори натижаларга эришади.

Бу спортчининг ҳам иродали, ҳам жисмонан мустаҳкам характерга эга эканлигидан далолат беради. Аммо унинг барқарор характер хислатлари, ижобий ахлоқий ва иродавий сифатлари спорт машғулотлари ва мусобақаларда, таълим ва тарбия жараёнида меҳнатда шаклланиб боради. Ушбу жараённинг узлуксиз давом этиши қувончли натижаларга олиб келади. Аксинча, спортчининг дарсда интизомсизлиги, билим олишда лаёқатсизлиги,

- ташкил этилиши
Family psychocorrection and its organization
- 77 **Утепберганов М.А., Султамбаева Э.С.**
Социально-психологические особенности готовности к браку старшеклассников воспитывающихся в семьях и доме милосердия
Socio-psychological features of readiness for marriage of high school students brought up in families and houses of charity
- 82 **Камалова Ш.У., Ахмедова Н.О.**
Талабалар илмий дунёкарашини юксалтиришнинг ахбортли-педагогик асослари
To raise the scientific outlook of students information-pedagogical bases
- 86 **Shirinov A.Q.**
Changes in psychological attitudes in the post covid-19 world
Covid-19 dunyoda psixologik munosabat o'zgarishlar
- 91 **Олимов Л.Я., Махмудова З.М.**
Психологик химоя механизмларининг ижтимоий психологик хусусиятлари
Social psychological characteristics of psychological protection
- 98 **Қосимова С.Б.**
Узлуксиз таълим тизимида ўқитувчи социал интеллектини ривожлантириш дастури
The program of development of teacher social studies in the system of continuing education
- 100 **Жамилова Б.С.**
Болалар детектив насрида психологизм шакллари орқали ўсмирлар руҳиятини ифодалаш
Express the psyche of adolescents through forms of psychologism in children's Det Nas prose
- 109 **Авезов О.Р.**
Экстремал вазиятларда шахснинг стрессли ҳолати ва ҳуққ- атвор реакциялари
Stressful state and behavioral reactions of an individual in extreme situations
- 113 **Ганжиев Ф.Ф.**
Ижтимоий-психологик компетентлик омиллари намоён этилишининг умумий ўртача кўрсаткичлари
General average indicators of manifestation of socio-psychological competency factors
- 116 **Алиева К.С.**
Раҳбар шахси ва унинг индивидуал-психологик хусусиятлари
The personality of the leader and his individual-psychological characteristics
- ILMIY MUHOXADA**
- 124 **Ҳакимова М.Ф.**
Тизимли ёндашув асосида бўлажак мутахассисларни тадқиқотчилик фаолиятига тайёрлаш
Preparation of future specialists for research activities on the basis of a systematic approach
- 127 **Рахмонова Д.Б.**
1-синф ўқувчиларининг ақлий тараққиётини ривожлантиришда рағбатлантиришнинг роли
The role of motivation in the development of the intellectual development of first-graders
- 131 **Останов Ш.Ш.**
Психологияда креативлик масаласи
The issue of creativeness in psychology
- 133 **Рустамов Ш.Ш.**
Математическая психология в системе психологии
Mathematical psychology in the system of psychology
- 136 **Рузиев У.М.**
Адаптация первоклассника к школьному обучению
Adaptation of a first grader to school education
- 141 **Джуроев Т.С.**
Маҳаллий халқ этнопсихологияси ва унинг туризм ривожланишига таъсири
Local ethnopsychology and its impact on tourism development
- 145 **Ҳабибова Г.Г.**
Психофизиологические основы предотвращения вредных привычек у подростков средствами физической культуры
Psychophysiological bases of preventing habits in adolescents by means of physical culture
- 148 **Nazarova M.M.**
Bugungi globallashuv jarayonida psixologik xavfsizlikning o`ziga xos xususiyatlari

Characteristics of psychological security in today's globalization

МАГИСТРЛАР МИНБАРИ

- 153 ***Jalilov Hafiz Naimovich***
The problem of variability of thinking in sociogenesis
Социогенезда тафаккурнинг ўзгарувчанлиги муаммоси
- 156 ***Ахмедов Амин Амруллаевич***
Ўзбекистонда оила модели шаклланишининг ўзига хос хусусиятлари
Features of the formation of a family model in Uzbekistan
- 159 ***Баротова Д.Ш., Аъзамова М.А.***
Маҳаллада психологик хизмат ташкил этилишининг эмпирик асослари
The empirical basis of the organization of psychological services in the neighborhood
- 162 ***Файбуллаев А.А.***
Спортчиларнинг индивидуал психологик хусусиятларини ўрганишнинг ўзига хос жиҳатлари
Features of the study of the individual psychological characteristics of athletes
- 165 ***Нематов Ж.Ж.***
Кўришида муаммоси бўлган болалар руҳиятини ўрганишнинг психологик асослари
Psychological background of the study of the psyche of children with vision problems
- 167 ***Зикиряева М.М.***
Ўсмирлар хулқ-атворида ижтимоий қадриятлар шаклланишига таъсир этувчи омилларни методологик асослари
Methodological basis of the factor affecting the formation of social values in the behavior of adolescents
- 171 ***Ҳакимова Ф.Х.***
Мактабгача ёшдаги болаларнинг ижтимоий психологик мослашув шаклланишида психокоррекция методларнинг ўрни
The role of psychocorrection techniques in the formation of social psychological adaptation in preschool children
- 173 ***Ҳамраева Ф.А.***
Бола шахсида креативлик (ижодий) қобилиятини шакллантиришнинг психологик омиллари
Psychological factors of the formation of creativeness (creative) abilities in a child's personality
- 178 ***Саиджнова Д.Х.***
Агрессивность и агрессивное поведение у подростков: к постановке проблемы
Aggressiveness and aggressive behavior in adolescents: towards a problem statement